«Kuz palitrasi»

— bilimdonlar bellashuvi ssenariysi

«Oltin kuz» — bog‘cha va boshlang‘ich sinf

3–4-sinf o‘quvchilari uchun

Davomiyligi: 45 daqiqa atrofida

Bu ssenariy 3–4-sinf o‘quvchilari uchun kuz bilimdonlari bellashuvi bo‘lib, 45 daqiqa atrofida o‘tadi. Kuz Momo uch jamoaga tabiat sirlari, kuz so‘zlari, maqollar va kuzgi taomlar bo‘yicha savollar beradi, jamoalar esa quritilgan barglardan rasm yasaydi. Ball o‘rniga har bir jamoa daraxtiga barg yopishtiriladi.

Agar ssenariy foydali bo‘lsa, uni hamkasblaringiz bilan o‘qituvchilar guruhlarida ham ulashing. Bayram va tadbirlar uchun yana ko‘plab ssenariylarni baxtiyor.uz saytidan topishingiz mumkin.

Shu to‘plam sahifasi: https://baxtiyor.uz/kuz-bayrami-ssenariy/

«Senariylar to‘plami» bo‘limi: https://baxtiyor.uz/oqituvchilar-uchun-hamma-narsa/senariylar-to-plami/

«Kuz palitrasi» — bilimdonlar bellashuvi ssenariysi

MAQSAD

3–4-sinf o‘quvchilarining kuz fasli, tabiat hodisalari, hayvonlar va o‘simliklar hayoti haqidagi bilimlarini qiziqarli bellashuv orqali chuqurlashtirish; xalq maqollari va milliy taomlar orqali dehqon mehnatini qadrlashga o‘rgatish; ijodkorlik va jamoada ishlash ko‘nikmasini rivojlantirish.

ISHTIROKCHILAR

Boshlovchi (sinf rahbari), «Kuz Momo» (ona yoki tarbiyachi — rangli ro‘mol va barglar bilan bezatilgan kamzulda), hakamlar (2 nafar o‘qituvchi yoki ota-ona), uch jamoa — «Sariq barglar», «Qizil olmalar», «Oltin boshoqlar» (har birida 6–8 nafar), muxlislar.

JIHOZLAR

Sinfxona yoki zal, har jamoa uchun stol, javob varaqlari va qalamlar, rangli qog‘ozdan kesilgan «barg yorliqlari» (ball o‘rniga — har to‘g‘ri javobga bitta barg), uch jamoa uchun A3 varaqlar, yelim va oldindan yig‘ib, quritilgan barglar (sariq, qizil, yashil), uch katta «jamoa daraxti» chizilgan plakat (barglar shu daraxtga yopishtiriladi), qo‘ng‘iroqcha, kichik sovg‘alar.

TADBIR REJASI

Ochilish va jamoalar tanishuvi — 5 daqiqa. 1-bosqich «Tabiat sirlari» — 8 daqiqa. 2-bosqich «Kuz so‘zlari» — 4 daqiqa. 3-bosqich «Maqol davomi» — 5 daqiqa. 4-bosqich «Kuzgi oshxona» — 5 daqiqa. 5-bosqich «Barg rassomlari» — 10 daqiqa. Sardorlar bellashuvi — 3 daqiqa. Yakun — 5 daqiqa. Jami: 45 daqiqa atrofida.

O‘QITUVCHI UCHUN ESLATMA

Barglarni bir-ikki hafta oldin bolalar bilan sayrda yig‘ib, kitob orasida quriting — bu ham kuzni o‘rganishning bir qismi. Ball o‘rniga jamoa daraxtiga barg yopishtirish bolalarga natijani ko‘z bilan ko‘rish imkonini beradi. Javob bera olmagan jamoaga muxlislar yordamida bir imkoniyat berish mumkin. Musiqa tavsiyasi: ochilishda kuz haqidagi bolalar qo‘shig‘i, savollar paytida sokin fon kuy, «Barg rassomlari» bosqichida mayin cholg‘u kuy, yakunda quvnoq qo‘shiq.

TADBIRNING BORISHI

(Kuz haqidagi qo‘shiq. Jamoalar o‘z stollariga o‘tiradi. Zalga Kuz Momo kiradi.)

Kuz Momo: Assalomu alaykum, aziz nevaralarim! Men — Kuz Momoman. Har yili shu paytda sizlarning yurtingizga kelaman. Bu yil esa sizlarni sinab

koʻrmoqchiman: meni qanchalik yaxshi bilasiz? Mening sirlarimni topgan jamoaning daraxtiga men oltin barglarimdan qoʻyib boraman. Kimning daraxti eng koʻp bargli boʻlsa, oʻsha jamoa bugun mening eng aziz nevaram boʻladi!

Boshlovchi: Jamoalar bilan tanishamiz! Har bir jamoa oʻz nomi va shiorini aytadi.

«Sariq barglar» sardori: Biz — «Sariq barglar»! Shiorimiz: «Shamol esadi — biz uchamiz, savol beriladi — biz topamiz!»

«Qizil olmalar» sardori: Biz — «Qizil olmalar»! Shiorimiz: «Olmadek qizil yuzimiz, bilim bilan toʻla soʻzimiz!»

«Oltin boshoqlar» sardori: Biz — «Oltin boshoqlar»! Shiorimiz: «Boshoq kabi egamiz bosh — bilim bilan toʻldirib!»

1-oʻquvchi (sheʻr):

Dalalarda tuman tarqalur,
Qanday toza, qanday sof havo.
Oltin kuz bu – qirmizi billur,
Oltin kuz bu – qirmizi navo.

(Farogʻat Xudoyqulova, «Kuz» sheʻridan)

1-BOSQICH. «TABIAT SIRLARI»

Kuz Momo: Birinchi bosqich — mening sirlarim. Diqqat bilan tinglang!

Kuz Momo: Kuz qaysi oylardan iborat?

(Javob: sentabr, oktabr, noyabr.)

Kuz Momo: Nega kuzda barglar sargʻayadi va qizaradi?

(Javob: kuzda kunlar qisqaradi va havo soviydi. Bargga yashil rang beruvchi modda — xlorofill — kamayadi, shunda bargdagi sariq va qizil ranglar koʻrina boshlaydi.)

Kuz Momo: Qaysi qushlar kuzda issiq oʻlkalarga uchib ketadi? Kamida ikkitasini ayting.

(Javob: laylak, qaldirgʻoch, turna, gʻoz, oʻrdak. Izoh: ular sovuqdan emas, koʻproq ozuqa — hasharot va oʻsimliklar kamayib qolgani uchun uchib ketadi.)

Kuz Momo: Qaysi hayvonlar qishda uxlaydi? Kamida ikkitasini ayting.

(Javob: ayiq, tipratikan, sugʻur, koʻrshapalak.)

Kuz Momo: Qaysi hayvon kuzda yongʻoq va qoʻziqorin gʻamlab, ularni uyasiga yashiradi?

(Javob: olmaxon.)

Kuz Momo: Kuzda dalalarimizda qaysi «oq oltin» teriladi?

(Javob: paxta.)

2-BOSQICH. «KUZ SO‘ZLARI»

Boshlovchi: Bir daqiqa ichida kuz bilan bog‘liq imkon qadar ko‘p so‘z yozing. Masalan: «barg», «yomg‘ir», «hosil». Har to‘rtta to‘g‘ri so‘zga — bitta barg.

(Vaqt hakami bir daqiqani sanaydi. So‘ng har jamoa so‘zlarini o‘qiydi. Takrorlangan so‘zlar ham hisoblanadi.)

3-BOSQICH. «MAQOL DAVOMI»

Kuz Momo: Bobolarimiz kuz haqida, mehnat va hosil haqida ko‘p maqol to‘qishgan. Men maqolning boshini aytaman, sizlar oxirini toping!

Kuz Momo: «Kuzning bir kuni ...»

(Javob: «...qishning bir oyini boqar». Izoh: kuzda bir kun yaxshi ishlab, hosil yig‘ib olsang, qishda bir oy to‘q yashaysan.)

Kuz Momo: «Jo‘jani kuzda ...»

(Javob: «...sanaydilar». Izoh: ishning natijasi oxirida ma‘lum bo‘ladi.)

Kuz Momo: «Nima eksang, ...»

(Javob: «...shuni o‘rasan».)

Kuz Momo: «Mehnatning tagi — ...»

(Javob: «...rohat».)

2-o‘quvchi (she‘r):

> *G‘ayratlilar yelib-yugurib,*
> *Mehnat bilan mudom ovora.*
> *Dangasalar esa o‘y surib,*
> *Yotish uchun izlashar chora.*

(Erkin Vohidov, «Dangasalar» she‘ridan)

4-BOSQICH. «KUZGI OSHXONA»

Boshlovchi: Kuzning hosilidan qanday mazali taomlar tayyorlanadi! Men masalliqlarni aytaman, sizlar taomni topasiz.

Boshlovchi: Guruch, sabzi, piyoz, go‘sht va yog‘.

(Javob: palov — osh.)

Boshlovchi: Qovoq, piyoz va yupqa xamir.

(Javob: qovoq somsa yoki qovoqli chuchvara. Ikkala javob ham to‘g‘ri.)

Boshlovchi: Un, suv, xamirturush va tuz — tandirda pishiriladi.

(Javob: non.)

Boshlovchi: Pishgan olma, behi yoki o‘rik, shakar — qish uchun bankaga solinadi.

(Javob: murabbo.)

5-BOSQICH. «BARG RASSOMLARI»

Kuz Momo: Endi mening eng sevimli bosqichim! Har jamoa A3 varaqqa faqat quritilgan barglardan rasm yasaydi: daraxt, qush, tipratikan, quyosh — nima xohlasangiz. Vaqt — yetti daqiqa. Hakamlar g‘oya, chiroyli va jamoaviy ish uchun baho beradi.

(Mayin kuy. Jamoalar ishlaydi. Shu paytda Kuz Momo muxlislarga savol beradi.)

Kuz Momo: Muxlislar, sizga ham savol: qaysi daraxt kuzda ham bargini to‘kmaydi va qishda ham yam-yashil turadi?

(Javob: archa va qarag‘ay kabi ignabargli daraxtlar.)

(Yetti daqiqadan so‘ng har jamoa o‘z rasmini ko‘rsatadi va bir jumlada nimani tasvirlaganini aytadi.)

SARDORLAR BELLASHUVI

Kuz Momo: Sardorlar, oldinga! Sizga bitta topishmoq. Kim birinchi qo‘ng‘iroq chalsa, o‘sha javob beradi.

Kuz Momo (topishmoq):

Bahorda yashil edi,
Yozda soya berdi.
Kuzda oltin bo‘ldi-yu,
Shamol bilan ketdi.

(Javob: barg.)

YAKUN

(Hakamlar jamoa daraxtlaridagi barglarni sanaydi.)

3-o‘quvchi (she‘r):

Do‘stginam, qani yur, dala kezaylik,
Tuproqdan bobolar taftin sezaylik.

Ko‘kka bosh otaylik, biz sari unsiz,
Xuddi otamizdek boqayotir Kuz.

(O‘roz Haydar, «Kuz» she‘ridan)

Boshlovchi: Hurmatli hakamlar, natijani e‘lon qilishingizni so‘raymiz!

(Hakamlar natijani e‘lon qiladi. G‘olib jamoa «Kuz bilimdonlari» diplomini oladi. Qolgan jamoalarga nominatsiyalar: «Eng zo‘r barg rassomlari», «Maqol ustalari», «Eng ahil jamoa». Barg rasmlari sinf devoriga ilinadi.)

Kuz Momo: Aziz nevaralarim! Bugun sizlar mening barcha sirlarimni topdingiz. Endi tabiatga yanada diqqat bilan qarang: har bir to‘kilgan barg, uchib ketayotgan har bir qush sizga bir hikoya aytadi. Kelasi kuz yana uchrashamiz!

(Quvnoq qo‘shiq. Umumiy surat jamoa daraxtlari yonida.)